

6. Злупко С. Основи екогенології: Текст лекцій і програмно-методичне забезпечення. – Львів: Вид. центр Львівського НУ ім. І. Франка, 2003. – С. 41.
7. Кочергин А., Марков Ю., Васильев Н. Экологическое знание и сознание. – Новосибирск, 1987. – С. 130.
8. Моисеев Н. Человек и биосфера. – М.: Молодая гвардия, 1990. – С. 257.
9. Основи соціоекології: Навч. посіб./ За ред. Г. Бачинського. – К.: Вища школа, 1995. – С. 31.
10. Синякевич І. Концепція щодо формування системи інструментів національної екологічної політики// Економіка України. – 2002, № 7. – С. 70-73.
11. Туниця Ю.Ю. Екологічна Конституція Землі. Ідея. Концепція. Проблеми. – Львів: Вид. центр Львівського НУ ім. І. Франка, 2002. – С. 7.
12. Філософія. Курс лекцій/ За ред. Г. Горак. – К.: Либідь, 1993. – 342 с.
13. Яницкий О. Энвайронментальная социология вчера и сегодня// Общественные науки и современность. – 1993, № 2. – С. 76.

УДК: 338.242+339.37:334.5

Асист. О.І. Белей – ЛКА

РОЗРОБКА ІГРОВОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОВИМИ ПРОЦЕСАМИ В УМОВАХ РЕІНЖИНІРИНГУ ТОРГОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто ризики бізнес-процесів та інвестиційні ризики в умовах реінжинірингу. Побудовано модель та здійснено її аналіз на основі методів машинної імітації з використанням ігрових моделей.

Assist. O.I. Beley – Commercial Academy of Lviv

Development of game model of management by risky processes in conditions of reengineering of trade enterprise

In the articles is considered the risk of business-processes and the investment's risks in the conditions of reengineering. The model is constructed and the analysis is carried on basis of simulation methods with use of the game models.

Основною метою господарсько-економічної діяльності підприємства є отримання прибутку за будь-яких економічних і соціально-політичних умов. Для українських підприємств, робота яких раніше регулювалася командно-адміністративними методами, досягнення цієї мети стало неможливим без "перебудови" та пристосування до нових умов ринкової економіки. Одним з найефективніших шляхів докорінної "перебудови" підприємства є бізнес-процес реінжинірингу [1].

При реінжинірингу для успішної діяльності підприємства змінюються базові принципи організації і переходу до орієнтації не на функції, а – на самі процеси. Конструювання бізнесу перетворюється в інженерну діяльність завдяки найновішим досягненням в області інформаційних технологій.

Реінжинірингу, як і будь-якому бізнес-процесу, притаманний ризик. Серед спеціалістів та науковців по реінжинірингу панує думка [2], що 80 % невдач при проведенні реінжинірингу викликано мотивацією, обов'язковою участю керівництва, необхідністю експертного управління. Для успішної реалізації бізнес-процесу реінжинірингу необхідно його формалізувати.

З погляду ризику реінжиніринг подібний до гри в шахи, а не до гри в рулетку, тобто учасники реінжинірингу, як і гравці в шахмати у міру своїх

знань та вмінь можуть впливати на результат [5]. Можна виділити наступні групи ризиків бізнес-процесів:

- ризик невірною виконання реінжинірингу бізнес-процесів;
- ризик несподіваного переривання реінжинірингу бізнес-процесів;
- корпоративно-управлінський ризик реінжинірингу;
- проектні ризики;
- ризики, пов'язані із перешкодами реінжинірингу.

Реінжиніринг є дуже дорогим, тому підприємство не завжди може здійснити його реалізацію на практиці своїми силами. З цією метою для практичного впровадження реінжинірингових бізнес-процесів в "життя" необхідні певні інвестиції, яким притаманна невизначеність та ризик.

Під інвестиційним ризиком в умовах реінжинірингу будемо розуміти небезпеку втрати інвестиційних ресурсів, яка зумовлена конфліктністю ситуації прийняття рішень, невизначеністю цілей і наслідків дій, відсутністю повної і об'єктивної інформації щодо процесів, які відбуваються тепер чи відбуватимуться в майбутньому. Можна виділити такі групи інвестиційних ризиків бізнес-процесу реінжинірингу [3, 4]:

- ризик втраченої вигоди – це ризик непрямой фінансової втрати як результату нездійснення певних видів робіт;
- ризик зниження дохідності, який може виникнути внаслідок зменшення розміру процентів і дивідендів за портфельними інвестиціями, вкладками і кредитами;
- процентні ризики, до яких належить небезпека втрат для комерційних банків, кредитно-фінансових організацій, інвестиційних інститутів, селінгових компаній після зростання процентних ставок відповідно до наданих кредитів;
- кредитний ризик – небезпека несплати позичальником основного боргу і процентів, які належать кредитору;
- ризики прямих фінансових втрат;
- біржові ризики, що пов'язані з небезпекою втрат від біржових операцій;
- селективні ризики – ризики невірною вибору виду капіталовкладень, виду цінних паперів для інвестування порівняно з іншими видами цінних паперів під час формування інвестиційного портфеля;
- ризики банкрутства – небезпека невірною вибору капіталовкладень, повної втрати підприємством власного капіталу і його неплатоспроможності.

Сукупно інвестиційні ризики та ризики бізнес-процесів можна об'єднати в групу реінжинірингових ризиків. Визначення реінжинірингового ризику здійснюється під час формулювання проблеми прийняття управлінського рішення щодо реінжинірингу підприємства та вивчення ситуації, пов'язаної з ним, і зводиться до:

- виявлення причин і факторів, які збільшують чи зменшують конкретний тип інвестиційного ризику;
- проведення аналізу та ідентифікації виявлених причин і чинників;
- виділення етапів і робіт, під час яких можуть виникати передумови інвестиційного ризику.

Процес визначення реінжинірингового ризику повинен завершитися ідентифікацією всіх можливих ризиків і потенційних сегментів бізнес-процесів, де вони можуть бути виявлені або впливатимуть на управлінські рішення.

Найбільш доцільно й ефективно використовувати методологію машинної імітації для моделювання ризикових ситуацій, пов'язаних з реінжи-

нірингом. У машинній імітації застосовують комп'ютерні технології. Використання в цій галузі комп'ютерів стає дуже важливим, оскільки істотну і обґрунтовану інформацію з імітаційної моделі можна отримати тільки після проведення розрахунків для різних випадкових чисел. Якщо виникає зацікавленість у наявності стаціонарного стану моделі, то необхідно розрахувати за тривалий період модельовану зміну часу і таким чином отримати середнє значення відповідних статистичних характеристик. Якщо ж модельований період надто малий, то на середнє значення змінних можуть мати вплив початкові коливання.

Машинна імітація дає користувачеві змогу експериментувати з існуючими і створюваними системами тоді, коли на реальному об'єкті робити цього не можна. Така методика набуває сьогодні особливого значення як інструмент вдосконалення управління підприємством і ризиковими ситуаціями.

У процесі машинної імітації на ЕОМ з певною достовірністю відтворюються реальні ситуації. Іноді ситуації "програються", тобто реально імітуються досліджувані дії. Імітаційні моделі відображають випадковий характер подій реальної системи. Ендогенні параметри моделі при відповідних вхідних чинниках мають бути інформативними, тобто давати вірогідні повідомлення про систему.

Ситуація прийняття рішення в умовах невизначеності та породженого нею ризику передбачає наявність трьох елементів:

- концептуальної моделі;
- ідентифікованої інформаційної ситуації;
- критерію (чи системи критеріїв) прийняття рішення.

Одним з підходів до проведення імітації є концепція на базі застосування теоретико-ігрової моделі. Конфліктні ситуації характеризуються наявністю кількох суб'єктів, що мають різні цілі. Цілі необов'язково повинні бути антагоністичними. Крім того, в реінжинірингу частіше зустрічаються реальні ризикові ситуації, в яких інтереси сторін частково збігаються, і, як наслідок, вони зацікавлені у спільних чи скоординованих діях.

Найбільше заслуговує уваги з практичної точки зору змішана ігрова модель. У цій моделі множина управлінських стратегій X є дискретною і їй може присвоюватись певна множина варіантів, а множина ризикових ситуацій в управління реінжинірингом Θ є неперервною. У цьому випадку ситуація прийняття рішень характеризується сукупністю функцій:

$$F = \{f(x_k, \theta) = f_k(\theta); x_k \in X; k = 1, \dots, m; \theta \in \Theta\} = \{f_1(\theta); \dots; f_k(\theta); \dots; f_m(\theta)\}; \quad (1)$$

$$X = \{x_1; \dots; x_m\}; \quad (2)$$

$$\Theta = \{\theta_1; \dots; \theta_n\}. \quad (3)$$

Якість рішення, яке приймається, а також методика його прийняття, залежать від ступеня інформованості управління. Під інформаційною ситуацією з погляду менеджера, будемо розуміти певний ступінь градації невизначеності вибору середовищем своїх станів у момент прийняття рішення.

Інформаційні ситуації, які пов'язані з невизначеністю управлінських рішень щодо реінжинірингу, можна класифікувати наступним чином:

- I_1 – характеризується заданим розподілом апіорних імовірностей на елементах множини Θ (достатня за обсягом інформація);
- I_2 – характеризується заданим законом розподілу ймовірності з точністю до невідомих параметрів (достатня за обсягом інформація);
- I_3 – характеризується заданою системою співвідношень на компонентах апіорного розподілу ймовірностей станів реінжинірингових рішень (обсяг інформації недостатній);
- I_4 – характеризується невідомим розподілом ймовірностей на елементах множини Θ (інформація відсутня);
- I_5 – характеризується антагоністичними інтересами реінжинірингових рішень у процесі прийняття рішень (обсяг інформації достатній);
- I_6 – характеризується як проміжна між I_1 та I_5 при виборі своїх станів;
- I_7 – характеризується нечіткою множиною станів економічного середовища.

Наведені інформаційні ситуації є глобальними характеристиками ступеня невизначеності станів реінжинірингових рішень з погляду менеджера. Для дослідження статистичних моделей прийняття рішень в умовах невизначеності та зумовленого нею ризику виходять із схеми, що передбачає наявність ідентифікованого економічного середовища, для якого визначена множина взаємовиключаючих та взаємодоповнюючих станів $\theta_j \in \Theta, j = 1, \dots, n$. Проте в момент прийняття рішення менеджеру невідомо, в якому стані буде перебувати економічне середовище. У менеджера мають бути множина взаємовиключаючих рішень $x_k \in X$, одне з яких йому необхідно прийняти, функція оцінки $F = \{f(x_k, \theta_j)\}$, що характеризує "виграш" чи "програш" при виборі рішення $x_k \in X$, якщо економічне середовище перебуває у стані $\theta_j \in \Theta$.

Отже, вибір конкретного рішення $x_k \in X$ залежить від інформаційної ситуації на множині станів Θ та обраного критерію прийняття рішень.

Розглянемо опис імітаційної моделі управлінської діяльності на підприємстві, яке має мережу торгових підприємств. У загальному вигляді її структуру можна представити у вигляді такої математичної залежності:

$$E = F(x_i, y_k), \quad (4)$$

де: E – результати прийняття управлінських рішень; x_i – параметри і змінні, які потрапляють до категорії факторів ризику; y_k – параметри та обмеження, що не підлягають регулюванню; F – функціональна залежність між x_i та y_k , що визначає величину E .

Під час експериментування на імітаційній моделі (4) конкретизуються параметри x_i :

- x_1 – величина дострокової доставки k -го товару від j -го постачальника;
- x_2 – величина відмови від замовлення за угодою на даний період k -го товару від j -го постачальника;
- x_3 – величина заміни k -го товару на i -ий від j -го постачальника;
- x_4 – величина відмови від постачання k -го товару від j -го постачальника безпосередньо за минулий період;
- x_5 – величина поставки k -го товару від j -го постачальника через недопостачання за минулі періоди;
- x_6 – величина відмови від інвестицій для розвитку підприємства;
- x_7 – величина надання інвестицій на реінжиніринг підприємства.

Перелічені параметри є залежними один від одного і називаються ендегенними змінними. Окрім них модель може мати незалежні параметри, так звані екзогенні величини. Вони є незалежні від системи своїми значеннями і до них можуть належати: коефіцієнти надійності постачальників і коефіцієнти "прогнозу попиту" на ті чи інші товари в розрізі кварталів визначеного року. Вони є випадковими величинами, що спричиняють прийняття ризикового управлінського рішення. Далі для побудови моделі візьмемо саме ці коефіцієнти, які визначаються як псевдовипадкові числа з дискретним розподілом ймовірностей за Паскалем, де функція ймовірностей має вигляд:

$$f(x) = \binom{k+x-1}{x} p^k q^x, \quad (5)$$

де: x – випадкова величина, що приймає значення $0, 1, 2, \dots$; k – ціле натуральне число; p – ймовірність $0 \leq p \leq 1$, $q = 1 - p$.

В іншому випадку коефіцієнти надійності постачальників і коефіцієнти "прогнозу попиту" визначаються на основі статистичної обробки даних за декілька попередніх років. У цьому випадку коефіцієнт надійності постачальника – K_M – визначається за формулою:

$$K_M^{nj} = \frac{\sum_{i=1}^{n-1} V_i^j}{\sum_{i=1}^{n-1} \Phi_i^j}, \quad (6)$$

де: $j=1,2,3,4$ – квартали; V_i^j – об'єм фактичної поставки i -го товару у попередньому $n-1$ році у k -му кварталі; Φ_i^j – план поставки i -го товару у попередньому $n-1$ -му році у k -му кварталі (відповідно до угод).

Коефіцієнт "прогнозу попиту" є умовною ймовірністю P_{jk}^i зміни значень квартальних об'ємів продажу товарів у різних торгових підприємствах, де i – рік, j – товар, k – квартал i -го року, p – ймовірність реалізації. V_{jk}^i – об'єми продажу j -го товару у k -му кварталі i -го року конкретного торгового підприємства, $n=1,2,3, \dots, n+1$ (n – кількість базових років, $n+1$ – поточний рік), $j=1,2, \dots, m$ – кількість товарів; $k=1,2,3,4$ – квартали.

Таблицю значень для V_{jk}^i замінюємо таблицею відповідних часток квартальних об'ємів продажу в річному об'ємі:

$$P_{jk}^i = \frac{V_{jk}^i}{\sum_{k=1}^4 V_{jk}^i}, \quad (7)$$

Розглянемо чотиримірний вектор

$$P(i) = \{P_{j1}^i, P_{j2}^i, P_{j3}^i, P_{j4}^i\}, \quad (8)$$

де: $j = 1, 2, \dots, m$; $i = 1, 2, \dots, n$.

Координати даного вектора мають певні властивості, а саме:

$$P_{jk}^{i \geq 0} \sum_{k=1}^4 P_{jk}^i = 1. \quad (9)$$

Як видно, процес продажу товарів за кварталами у конкретних торгових підприємствах є дискретним ланцюгом Маркова:

$$\bar{P}(i+1) = \bar{P}(i)[P], \quad (10)$$

де

$$[P] = \begin{bmatrix} P_{11}P_{12}P_{13}P_{14} \\ P_{21}P_{22}P_{23}P_{24} \\ P_{31}P_{32}P_{33}P_{34} \\ P_{41}P_{42}P_{43}P_{44} \end{bmatrix}. \quad (11)$$

Діагональні елементи матриці визначаються як відношення P , причому, якщо $\frac{P_{jk}^{i+1}}{P_{jk}^i} \geq 1$, то $P_{nk} = I$. Оскільки $\sum_{k=1}^4 P_{jk} = 1$, то за $P_{kk} = 1$ всі $P_{nk} = 1$ ($k \neq n$).

Інші ненульові члени матриці шукаємо за формулою:

$$P_{nk} = \frac{(1 - P_{nk})(P_{jk}^{i+1} - P_{jk}^i)}{\sum_k (P_{jk}^{i+1} - P_{jk}^i)}, \quad (12)$$

де k під знаком суми відповідає тим значенням, за яких $P = I$.

Матриці умовного переходу для нашої моделі будуються двічі для кожних двох послідовних років базису.

Складемо прогноз матриці на поточний рік. Виходячи з властивостей стрічки матриці, а саме: $\sum_{k=1}^4 P_{nk} = 1$, робимо це з елементами матриці пострічково. У нашому випадку P_{nk} шукаємо як функцію від двох факторів: обсягу j -ої товарної групи, що може закупити роздрібне підприємство у k -ому кварталі поточного року – Φ_k^j ; середньої ціни j -ої товарної групи у k -ому кварталі i -го року (на базу i у поточному році) – C_k^j .

$$P_{nk} = a_{nk}f_{nk}(\Phi_k^i) + b_{nk}\varphi_{nk}(C_k^j) + d_{nk}, \quad (13)$$

де a_{nk} , b_{nk} , d_{nk} – параметри регресії, що визначаються методом множників Лагранжа за обмежуючої умови:

$$\sum_{k=1}^4 P_{nk} = 1, \quad (14)$$

Після визначення екзогенних величин коефіцієнтів надійності торгових постачальників, "прогнозу попиту", обмежень на величину можливих закупівель, уцінку, відмови від постачання непотрібних товарів і виявлення аналітичних залежностей між екзогенними і ендогенними величинами імітаційна модель буде у вигляді наступних рівнянь:

$$T = \sum_{j,i} T_i^j, \quad (15)$$

де: T – річний роздрібний товарооборот торгового підприємства; T_i^j – товарооборот j -го кварталу по i -му товару; $j=1,2,3,4$; $i=1,2,3,\dots$

$$T_i^j = \sum_{v,j} P_{nk}^v V_i^j, \quad (16)$$

де: P_{nk} – відповідний елемент розрахованої на поточний рік матриці або знайдене згідно з формулою (7) псевдовипадкове число; $^v V_i^j$ – пропонуванний обсяг для продажу i -го товару в j -ому кварталі по v -ому роздрібному підприємству.

$$^v V_i^j = ^v Z_i^j + ^v R_i^j, \quad (17)$$

де: $^v Z_i^j$ – величина запасу i -го товару v -го торгового підприємства в j -ому кварталі; $^v R_i^j$ – величина товарного покриття плану товарообороту по i -ому товару v -го торгового підприємства в j -ому кварталі.

$$^v Z_i^j = ^v Z_i^{j+1} - (P_3 + QP_1) \pm P_2, \quad (18)$$

де: Q – коефіцієнт уцінки i -го товару; P_1 – обсяг закупленого товару; P_2 – обсяг уцінки i -го товару; P_3 – обсяг товару, що переміщується з одного роздрібного підприємства до іншого.

$$^v R_i^j = f(p_{10}) \cdot \{^v \Pi_i^j\}, \quad (19)$$

де: $^v \Pi_i^j$ – поставка i -го товару на v -ому торговому підприємстві в j -ому кварталі; $f(p_3)$ – цільове рішення експериментаторів за визначенням:

$$\Pi_i^j = \sum_v ^v \Pi_i^j, \quad (20)$$

де Π_i^j – величина товарного покриття плану роздрібного товарообороту за i -им товаром v -го роздрібного підприємства.

$$\Pi_i^j = ^\mu K^{\mu} \Phi_i^j, \quad (21)$$

де $^\mu K^j$ – коефіцієнт надійності μ -го постачальника в j -ому кварталі; $^\mu \Phi_i^j$ – величина закупівлі у постачальника μ .

Необхідно відзначити, що наведена сукупність рівнянь не є повністю адекватним відображенням модельованого об'єкта, а тільки тієї його частини, яка стосується постачання і продажу товару. Тут відсутні інші залежності, що відображали б можливість інвестування реінжинірингових бізнес-процесів.

З метою визначення доцільності інвестування необхідно визначити ряд показників через відповідні залежності. При цьому в якості ендегенних величин звичайно виступає один з критеріїв ефективності: чиста вартість інвестиційного портфелю на даний момент (NPV), внутрішня норма дохідності (IRR), індекс рентабельності проекту (P1).

Припустимо, що використовуваним критерієм є чиста сучасна вартість інвестиційного проекту NPV:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{NCF_t}{(1+r)^t} - I_0, \quad (22)$$

де: NCF_t – величина чистого потоку платежів у періоді t ; I_0 – початкові інвестиції; r – норма дисконту, $r = 10 \%$.

При розв'язку конкретної задачі значення норми дисконту і первісного обсягу інвестиції вважаються постійними протягом терміну реалізації інвестиційного проекту. У цілях спрощення будемо вважати, що генерований проектом потік платежів має вигляд ануїтету. Тоді величина потоку платежів NCF для будь-якого періоду t однакова і може бути визначена зі співвідношення:

$$NCF = (Q(P - V) - F - A)(1 - T) + A, \quad (23)$$

де: Q – обсяг випуску; V – змінні витрати; P – ціна; F – постійні затрати; T – податок на прибуток; A – амортизація.

Наступний етап проведення аналізу полягає у виборі законів розподілу ймовірностей ключових змінних. Ключовими варійованими параметрами є змінні витрати V , обсяг випуску Q і ціна P . Будемо виходити з припущення, що всі ключові змінні мають рівномірний розподіл ймовірностей.

У даному випадку можна виходити з припущення про незалежний і рівномірний розподіл ключових змінних Q , V , P . Проте, який розподіл при цьому буде мати чиста вартість інвестиційного проекту на даний момент, зразу визначити неможливо. Один з можливих розв'язків цієї проблеми – намагатися апроксимувати невідомий розподіл будь-яким відомим. При цьому в якості наближення зручніше використовувати нормальний розподіл.

Приведення випадкової величини E до стандартно розподіленої величини Z здійснюється з допомогою так званої нормалізації:

$$Z = \frac{E - M(E)}{\sigma(E)}, \quad (24)$$

де: E – випадкова нормалізована величина (чиста вартість інвестиційного проекту); $M(E)=0$ – математичне очікування випадкової величини; $\sigma(E)=1$ – стандартне відхилення.

З цієї формули слідує, що величина Z виражається у кількості стандартних відхилень. Для обрахування ймовірності за значенням нормалізованої величини Z використовуються спеціальні статистичні таблиці.

Важливим етапом аналізу результатів імітаційного моделювання є дослідження залежності між ключовими параметрами. У цілому варіація значень всіх трьох параметрів має випадковий характер, а отже підтверджується раніше прийнята гіпотеза про їх незалежність. Між змінними витратами, кількістю і ціною існує сильна кореляційна залежність, близька до функціональної.

Отже, імітаційне моделювання дозволяє врахувати максимально можливу кількість факторів зовнішнього середовища для підтримки прийняття управлінського рішення і є найбільш потужним засобом аналізу реінжинірингових ризиків. Необхідність застосування його у вітчизняній управлінській практиці обумовлена особливостями українського ринку, який характеризується суб'єктивізмом, залежністю від зовнішньоекономічних факторів і високим ступенем невизначеності. Результати імітації можуть бути доповнені ймовірнісним і статистичним аналізом і в цілому забезпечують менеджера

найбільш повною інформацією про ступінь впливу ключових факторів на очікувані результати і можливі сценарії розвитку подій.

На даний час машинна імітація є основою для створення нових перспективних технологій управління і прийняття рішень в умовах перехідної економіки, а розвиток обчислювальної техніки і програмного забезпечення робить цей метод більш доступним для широкого кола спеціалістів-практиків. Дуже часто імітаційне моделювання використовується з метою застосування активних методів навчання керівного персоналу. Зокрема імітаційні моделі розробляють для організації ділових ігор, які необхідні для проведення тренінгів майбутнім менеджерам з метою вироблення в них аналітичного мислення.

Література

1. Белей О.І. Причини виникнення ризику в процесі реінжинірингу підприємства. – Видавництво ЛКА: Вісник ЛКА, серія економічна, 2001. – ст. 145-150.
2. Вендров А.М. Один из подходов к выбору средств проектирования баз данных и приложений. – М: "СУБД", 1995 – № 3.
3. Лукасевич И.Я. Анализ финансовых операций. – М.: Финансы, 1998.
4. Олексюк О.С. Системы підтримки прийняття інвестиційних рішень на макрорівні. – К.: Наук. думка, 1998.
5. Ойхман Е.Г., Попов Э.В. Реинжиниринг бизнеса: реинжинирг организаций и информационных технологии. – М.: Финансы и статистика, 1997.

УДК 330.342: 303.725.2

Докторант Б.В. Кульчицький, канд. екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка

ПОРІВНЯННЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У КОНТЕКСТІ УТВЕРДЖЕННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ СВІТОВОЇ ЕВОЛЮЦІЇ

Досліджуються методологічні основи порівняння сучасних економічних систем суспільства. На основі всебічного аналізу пріоритетних підходів у зарубіжній економічній науці, виявлення сильних і слабких сторін відповідних концепцій автор обґрунтовує власну наукову позицію щодо цієї важливої методологічної проблеми.

Ключові слова: економічні системи суспільства, методологічні проблеми, методи, системна трансформація, типологізація економічних систем суспільства, порівняння економічних систем, світова економічна еволюція, цивілізаційна стратегія.

Doctorant B.V. Kul'chyts'kyi – Ivan Franko LNU

Comparison of economic systems in humanistic assertion context of paradigm of world evolution

Investigate the methodological comparison bases of contemporary economic society systems. On base comprehensively of analysis of priority-driven approaches in foreign economic science, exposure of strong and weak sides of suitable conceptions author substantiate own scientific position as for this important methodological problem.

Keywords: economic systems of society, methodological approaches, methods, systematic transformation, typology of economic society systems, contemporary economic society systems, world economic evolution, civilization strategy.

Методологічна проблема порівняння економічних систем набула особливої актуальності у середині минулого століття, коли після Другої світової